

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Emund Lagmands Saga

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Emund Lagmands Saga", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 352. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/catalog/gv-1817_306_14-txt-root/facsimile.pdf (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

See! Lime-Glasset rinder,
Thi Kynd dig! Lue og prænt!"
Hvad har dog den Drøm at betyde!

Hun svandt, som Glæde i Hoven,
Som Ksten-Rodens Glæde,
Der sætter over Skoven,
Sin blaa Kirerinde-Kranse!
Hvad har dog den Drøm at betyde!

Hun svandt, jeg sad med Sorgen,
Ud i min lille Draa,
Dg fikred stivt paa Sorgen,
Paa Stjernen i det Blaa.
Hvad har dog den Drøm at betyde!

Emund Lagmands Saga,
(af Heimskringla).

At Svanerne aldrig have været stærke i Poesien, er en temmelig usmindelig antaget Sætning, men det gaar med den, som med saa mange lige, den er omtrent, som man tager den til. Forstaar man ved Poesie, hvad man vel bør: Syn og Skilbring

af de aarlige Kræfter og Forhold under sandfælske, livfulde Billeder, i klangfuld Tale, da troer jeg selv, man, uden at vove stort, kan underkribe Sætningen, men forstaar man derved Lyst og Tone til at give indbildte Kræfter og Forhold Sin af Virkelighed, da maatte man vel, ikke blot for Rubbelersnes Skyld, regne Svanerne til de mest poetiske Fottefaerd. Dog, hvorledes man end regner, er det vist, at man fra Middelalderen kun har faaet lidt der kan kaldes svensk Dets-Poesie, og selv det mindste Stykke maa da være Historikeren særdeles velkomment. Et saadant har Snorro, den Mand, som Svanerne, eller dog den svenske Historie skulder saa usigelig meget, opbevaret os i efterstaaende Fortælling, thi at Fabelen hæver med til Poesien, vil vel ingen nægte, og at det er mærkeligt, at det ældste Stykke svensk Poesie vi eie er en Fabel, maa man vel indrømme, naar man betænker, at Fabelen avles af den mest bevidste Digtning, er et Læredigt, der hos egentlig poetiske Folk, gjerne kommer seent.

Til Indledning vil jeg blot bemærke, at Ragnvald Faer i Vest-Gothland har, ved den uplandske Lagmand Thorgnyss Hjalp, truet Kong Olav Svaner til at slutte Fred med Hellig Olav i Norge, og love ham sin Datter Ingigerd, som han dog giver

til Kong Jaroslav i Gardarige; at Rognvald dernæst paa sin egen Haand har sluttet Fred med Norge, og givet Hellig Olav Afrid, den svenske Konges Frille-Dotter, men er, for at undgaae Kongens Vrede, reist til Gardarige. Her begynder efterfølgende Sagn, som i mine Dine er særdeles mærkværdigt.

Der var en Lagmand i Vester-Gothland som heed Emund af Skare, og som nu, da Rognvald Jarl havde forladt Landet, var Prisen blandt Følgerne, thi han seiede hverken for Kløgt eller Læstgaa, det var af fornem Værd, havde stort Frændskab og megen Formue, men det var en hual Broder, saa man kunde ikke troe ham, uden paa det Halve. Det samme Foraar som Jarlen var reist, kom Gottherne sammen paa Thinge og klagede hinanden deres Nød, thi de havde spurgte at den svenske Konge var dem ikke god, fordi de havde gjort Venkskab med Kong Olav i Norge, for at faae ham af Halsen, og var særdeles Magt til de Mænd der havde fulgt hans Dotter Afrid derop. Da man nu ikke vidste hvad Kongen kunde faae i Stinde, var der dem som meenede, man skulde søge sin Trost hos den norske Konge og give sig under ham, men saa vare der andre igjen

som raabte se, og sagde at Vestr-Gottherne havde ikke Magt til at kunne staa sig for Svenskerne, og laae for langt fra Haanden for den norske Konge, til at han, som havde sin Styrke langt oppe i den anden Ende, kunde staa dem bi. Derfor, sagde de, er det allenaadigt det Bedste, først at stikke Bud til den svenske Konge, og prøve om man kan komme til Forlig med ham, vil da det ikke lykkes, saa har man jo endda det Raad i Baghaanden at tye til den norske Konge.

Nu bade da Vænderne Emund om, at han vilde tage sig den Reise paa, som han ogsaa saae Ja til, og tog paa Vej med et Følge af tredive Mand. Først tog han til Vester-Gothland, hvor han havde mange, baade Frændes og Venner, som han var overmaade velkommen, og der søgte han Raad for Uraad hos de klogeste Mænd han kunde finde; som da ogsaa allesammen vare enige om, at Kongen handlede med dem, saa det var baade Synd og Skam. Ligeledes gik det Emund, da han kom ind i Sverrig selv, hvor han fik mange Hovedmænd i Tale, og nu blev han da ved at reise, videre lige til han en Aftenstund naaede Upsal, hvor han lagde sig ind i et Herberge og blev om Natten. Morgenen efter, op ad Dagen, gik Emund til Kongen, og saandt

ham paa Domsalen i en stor Forsamling. Emund gik nu hen til ham, bukkede, og hilste paa ham, og da Kongen saae det, hilste han igien, og spurgte hvad Mærkværdigt han havde at fortælle? Aa, sagde Emund, hvad Mærkværdigt Fulde der vel findes hos Smaafolk i Gothland! den største Nyhed vi har, er den om Dtte Storfnude i Vermeland, som vi regne for den bedste Skytte vi har. See! han tog i Vinter sin Dug, og løb paa Stie hoit op til Fjelds, og havde ogsaa rigtig faaet sin Stie. Stæde saa provsult af Graaværk, at det var alt det han kunde slæbe den efter sig, men saa, paa Hjemveien, fik han Syn paa et Egern i Skoven, som han vilde have med. Han skød, og det sprang, og saa blev han arrig, slap Stæden, og skak i Rend alt efter det samme Egern, men immer traal det ind, hvor Skoven var tykket; saa var det oppe, og saa var det nede, snart ved Roben, og snart i Koppen, og som det var i det ene Træ, vips! saa var det i det andet. Dtte, han skød, snart over, og snart under, men immer holdt han bog Nie med Egernet, og blev saa gribsk paa den Fangst, at han blev ved at løbe, saalang som Dagen var, men hvem der ikke fik Egernet, det var ham. Da nu Mørket saldt paa, grov han sig ned i Sneen, som altid var hans Stik, men saa om Natten gav det sig til at syge, og om

Morgenen, da Dtte fulde til at see om sin Stæde, borte var den og borte blev den, og han kom hjem med en lang Næse. See! Herre! sige Mærkværdigheder har jeg at fortælle.

Ja, sagde Kongen, har du ikke andet at fortælle, saa er den Mærkværdighed af de smaa.

Jo, det er sandt, sagde Emund, der er dog for nylig hændtes en virkelig Mærkværdighed, og det var med Gote Luften, som løb ud ad Elven paa Vikingstog med fem Snekker. Som han nu laae under Egern, kom der fem store danske Handelsstibe i Farbandet, og de fire tog hen i en Snup, uden at det kostede ham en eneste Mand. Der fik han da Bytte i sovre Mængde, men det femte Stib var imidlertid kommet til Svæb, og havde sat Seil til, og Gote bag efter med sin egen Snekke, og det var paa et hængende Haar, at han havde halet det ind, men saa kulede han seil op, og Dansken sloi Pletter af Svine. Nu vilde da Gote vende om, men saa blev det en flyvende Storm, og han strandede paa Liffæ, hvor han mistede baade Stib og Gods og de fleste af sine Folk. Imidlertid laae hans Stalbrødre og Fulde die ham under Egern, men der kom de Danske med firtten Ridsmands Stibe,

fløge dem ihjel, hver Kiæft, og toge hele Byttet tilbage. See! det fik de for deres Nærighed!

Ja, sagde Kongen, det maa jeg sige, er en Mærkværdighed, som man kan være bekendt at fortælle. Men, hvad er ellers dit Hvernt her?

Jeg er kommet, sagde Emund, for at faa Dem i en vanskelig Sag, hvor Uplands-Lov vil ikke rime sig med vor Lov.

Nu, spurgte Kongen, hvad har du da at klage?

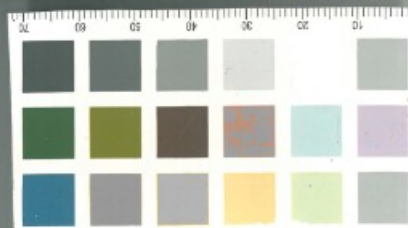
Jo, sagde Emund, der vare to adellige Mænd lige fornemme af Herkomst, men meget forskellige haade i Kaar og Tænkmaade, de kom op at trættes om nogen Jord, og gjorde hinanden Fortræd, men den Rigeste var den værste. Endelig gik det Domm i Sagen ved Lands-Thinget, og den rige Mand blev dømt i Skadegjæld, men for det Første gav han Giæsting for Saas, Brød for Soe, og isfebens for en Mark puuet Gulb, Høstøben Gulb og Høstøben Snavs, og saa for det andet lovede han Manden, der tog det for gode Væhre, baade Løst og Elam. Hvad dømmer nu I, gode Herre!

Sagvolderen, svarede Kongen, betale fuld Skadegjæld, som idømt, og til Kongen trefold! At at udrede inden Kar og Dag, ellers have han sin

Hovedblod forbrudt, halvt til Kongens Kædebur og halvt til ham der havde Bød at æffe!

Emund tog nu Vidner paa Dømmen blandt de ypperste Mænd, som fandtes paa Thinget, indstod sig under Uplands Lov, hilste paa Kongen, og gik.

Nu kom de Andre frem, hver med sit Klage-maal, og Kongen blev siddende i Rette, til langt ud paa Dagen, men da han var særdeilig og kom til Vords, spurgte han efter Emund Lagmand. Der blev svaret, at han var hjemme i sit Herberge. Da hent ham, sagde Kongen, han skal være min Giæst i Dag. Imidlertid blev Raaden haaret ind, saa stemmede Spillemandene op med Harper og Siger og andet Spilleværk; saa blev det skænket og drukket til Aften, og Kongen var lystig og glad, og der var fuldt med fornemme Giæster, saa han tænkte ikke mere paa Emund, forend han havde sovet og vaagne om Morgen. Nu gik det ham om i Hovedet hvad Emund havde staaet og fortalt Dagen i Forveien, og, saasnart han var paaklædt, lod han sine vise Mænd kalde, thi man maa vide, at Kong Dlaf havde immer tolv kloge Mænd om sig, som sad med ham i Rette, og skulde raade i vanskelige Sager, men det var selv en vanskelig Sag, thi naar Retten boiedes, blev Kongen vred, og dog var det omsonst at sige ham imod. Da nu Raadet var

kommet, tog Kongen Ordet, og befalede at hentes Emund Bogmand, men Budet kom igien med den Besked, at Emund var reist i Gaar, strax efter Maaltidet. Siger mig da nu, I gode Herreer, sagde Kongen, hvad skulde det Spørgsmaal betyde, som Emund gjorde i Gaar?

Ja, Herre! svarede de, det maae I selv forsaae, om det skulde betyde andet, end som han sagde.

Ja, sagde Kongen, de to Adelsmænd, hvoraf den Ene var rigete end den Anden, og som han saakende om havde været usættets og gjort hinanden Fortræd, det skulde være mig og Oluf Lykkert.

Ja, svarede de, det maa Hertzen nok sige.

Men, sagde Kongen saa, at der gik Dom i vor Sag paa Uplands Thing, det husker jeg nok, men hvad skulde det betyde som han talde om Misgjærd: Sværling for Gaas, Griis for Sæ, og Hælvdens Snaas for Guld?

Jo, Herre! svarede Knevind Blinde, paa Snaas og røden Gulb er der en mærkelig Forfæls, men, skal jeg sige os, dog ikke nær som paa Konge og Arvel. I lovede Oluf Lykkert Ebers Datter Ingegerd, som ikke har en Draabe i sine Aarer, uden den er af gammel grundsvensk Kongeblood, som der er ikke Mage til i Norden, thi den Støgt nedham-

met fra Gubernes selv; men nu fik Kong Oluf derimod Astrid, som vel ogsaa er et Kongebarn, men paa modrens Side af Trælleslæggt, og det endda fra Bendten, og hvad er det for en Konge imod Jæ, som tager til Takke med saadant et Bytte! Dog, det er da i Grunden ganske begribeligt, at en Nordmand ikke tør maate sig med Kongen i Upsal; men det skulde vi allesammen kiønt talke Gubernes for, saa det kan vinde og være, thi de har arlig holdt Hævd over deres Et, naagtet nu mange give dem en god Dag.

Denne Knevind Blinde var saa stærkblind, at han knap kunde see en Haand for sig, men det var en klog Karl, og han havde to Brodre, hvoraf den Ene heed Thorvid Stammer, fordi han ikke kunde sige meer end to Ord, uden at flamme, men var ellers fremsagt og havde Nød i Brykket, og den tredje Broder heed Freivind Dove, fordi han var tungher; alle tre for Resten rige og mægtige, fornemme og snilde Mænd, og Kongens bedste Venner.

Men, sagde Kong Oluf, hvad vil saa det sige, som Emund fortalte om Dets Storsnaude?

Den Ene saae til den anden, og Ingen af dem vilde til at svare.

Nu, sagde Kongen, sig dog frem!

Da sagde Thorsvid Stamme: Dette Edder, nærig, nidk. opbrast Lasse *).

Hvem skal have det Dreftigen? sagde Kongen.

Ja Herre! svarede Freivid Døve, det lod sig vel sige lidt tpeiligere, naar I lod Dret til.

Lad nu kun du, Freivid, svarede Kongen, alt hvad du vil! du har Lov som Lyff.

Nu da, sagde Freivid, saa er Tingen den, at Thorsvid, som man siger er den klogeste af os Brødre, vil sige saameget, at hvem der ikke kan holde sig i Skindet, og farer i Harnisk for ingen Ting, og gier en Daler i ere Mælk, han har sig ad som Dette Starpskytte, og er baade stolt og dum. Vel er jeg nu tungbør, men ved det jeg har hørt een Snal af mange Munde, har jeg dog kunnet samle saa meget, at hverken Høie eller Løve kan finde sig i, at I ikke bedre har holdt Kongen i Norge jert Død, og det især, fordi I derved har rykket en Stortings-Dom, som er affagt paa et Folke-Møde i Upsal. Saalænge Svenskerne vil staa Jer bi, kan I blæse baade den Norske og den Danske Konge et Stykke, ja blæse ad hvem det saa var; men bliver

* Kun meget ufødskommen udtrokket herved Textens udtryk: Atti atlamr, agiarn, allgiarn, daelskr folskr, men endnu har jeg ikke kunnet finde paa at give det bedre.

Kandefolket enigt om at giøre Opstand imod Jer, da ere gode Raad dyre, og eders Venner i Flugten.

Ja, sagde Kongen, hvem vilde vel være Hovedmand for det Stykke Arbejde, at stille mig ved Land og Rige!

Ja, svarede Freivid, gammel Lov, gammel Ret, og give sin Ret bort, det gjør ingen Svensker. Ser Jer engang om, Herre! hvormange finde I vel her i Naader af alle Eders Hovdinge! tæller jeg ikke feil saa er vi her ser i Alt, og, sandt at sige, ser I her alle de Raadgivere I har, thi saavidt jeg ved, ere de Andre, hver sine Veie, ude omkring i Landet, at holde Herreds-Ting; ja, naar jeg skal sige den rene Sandhed, da løber Budstikken om Land og stævner Folket til Vaarenting, os Brødre har man ogsaa vilket have med i Stemptingen, men da Fader før os ingen Dprocer var, saa vil heller Ingen af os have det Død paa sig.

Bitterdød! raabte Kongen, hvor tage vi nu et godt Raad fra i en Hast? der ere vi jo i en flødt Ulykke. Giver mig nu Raad, I gode Herrer! saa jeg kan beholde mit Konge-Sæde og min Faderens Lov? men prøve Stykke med alt Sverriges Folk, det vil jeg ingentunde.

Det skal være mit Raad, Herre! sagde Arnsvid Blinde, at I, med hvem Eder vil følge, farer ned

tid Uros, og saa til Skibs ud i Næseren. Naar I saa vil give gode Ord, kalde Folket sammen og sikkre dem deres lovlige Rettigheder, da kan vel Gudstikken endnu stoppes i Tide, thi langt kan den ikke være løbet endnu, i den korte Tid, den har været paa Farten. Hvornu I nu troer bedst, sikk dem hen at handle med de Mænd, der fore det store Ord imellem Bønderne, saa faaer man at see, om Knurret ikke lader sig døffe ned.

Det Raad stod Kongen an, og I Brødre, sags de han, skal være mine Bud, thi Jer troer jeg bedst blandt alle mine Tjenere.

Nei, jeg bliver her, sagde Thorvid Stamme, men lad Jacob reise! det kan behøves.

Ja, Herre, sagde Freyvid, lad os gjøre, som Thorvid siget! han vil bie og staae Last og Drafft med Ober, saa reiser Arnvid og jeg.

Det Raad blev fulgt: Kong Oluf gik ombord og lagde ud i Næseren, hvor mange søgde til ham, og Brodrene drog til Ufersager og havde Kongens Søn Jacob med sig, men det var en Hemmelighed. De saae nu strax at der var stort Samkvem og Dørror, og at Bønderne holdt Raad baade Nat og Dag, hvorpaa de søgde hen til deres Venner og Frænder, og sagde, at de vilde gjøre fælles Sag med Folket. Hver Mand tog imod de Brødre med Ryghånd, de

kom strax til at staae for Sigret, og der strømmede Folk til i Flokkestal, men der kom aldrig saamange, at de jo raadde med een Mund: at Oluf skulde ikke være Konge een Time længere; for de vilde ingens Lunde taale saadan en Indbildskhed og Selvsødig- hed, som det var, at han ikke engang vilde give Riis, naar de ypperste Herrer sagde ham Sandhed. Da Freyvid nu af Almuens Ubændighed mærkede, til hvilken Overlighed det var kommet, sammenskabte han Landshøvdingerne, holdt en Tale til dem, og sagde: mig synes, at naar en Sag af den Vigtig- hed, som at lade Oluf Giske fra Ebronen, skal drives igiennem, da bør vi Hoi: Eversferr staae i Spidsen, thi det er gammel Skik, at hvad Uplands Hovdinger har vedtaget imellem sig, det har Rigens øvrige Indbyggere kiendt for gyldigt; vore Fædre trængde ikke til i Statsager at spørge Vest-Gøther om Raad, og skulde da vi være saa vanfløgede, at vi behøvede Ermund til vor Formynders! Nei, Frænder og Venner! lad nu os lægge vore Hoveder sammen! Det faldt i god Jord. Alle vare enige, og Mængden af Folket slog sig til de forbundne uphæn- ste Hovdinger, med Freyvid og Arnvid i Spidsen.

Da nu Ermund saae det, tvivlede han nok om hvad der var i Gædere, og gik hen at tale med Brø- drøne.

Har I nu ogsaa betænkt, sagde Freyvid, hvem I vil have til Konge, naar Oluf Griffen er taget af Dage?

Ja, svarede Emund, hvem vi synes bedst om, enten han saa er af Herreslæggt eller ikke.

Nei, sagde Freyvid, det taale vi Hoi-Svenskere aldrig i vore Dage, at Riget skal gaae fra vor ældgamle Kongeslæggt, aldenstund den er saa vel ved Magt, som den er nu. Tvende Sønner har Kong Oluf, og en af dem vil vi kiese til Konge, men dog er der ingen Sammentigning, thi den ene er aelbaaren og grundsvensk af Herkomst, den anden derimod et Trælkvinde-Barn og halvveis en Vende.

Nu raabde alle med Gys at Jakob skulde være Konge.

Ja ja, sagde Emund, denne Gang faae da endnu I Hoi-Svenskere ebers Villie frem, men jeg tør spaae, det gaar nok engang i en anden Stue, og Somme af dem, der nu ikke vil høre andet, end at Riget skal hange ved Arvetallet, tør vel endnu leve den Dag, da de samtykke i at andre Slægter komme til Hoiføde, og sør bliver det dog aldrig godt.

Nu ledte Freyvid og Arnvid Kongens Søn Jacob, som var en ti, tolv Aar gammel, frem paa Thinge, hvor han blev gjort til Konge, og af Svens-

kerne døbt om til Dnand, hvilket Navn han siden bar alle sine Dage. Den ny-Konge antog nu Hof-finder, beholdt hvilke Høvdinger hos sig han vilde, med saameget Folk som han agtede fornødent, og gav Resten Hjemlov. Siden gik der Bud imellem Kongerne og saa mødtes de, og gjorde Forlig paa de Vitkaar, at Oluf skulde være Konge i Landet sin Livstid, men holde Fred med Kongen i Norge og med alle dem der havde taget Deel i Opstanden; Dnand skulde ogsaa være Konge, og have af Landet det hvad han kunde enes med Faderen om, men være pligtig til at følge Bønderne, dersom Kong Oluf gjorde noget som de ikke vilde fordrage.

Evanelilles Bise,

(Af Kampvise-Bogen No. 23 4de Part).

Det var sig Evanelille,
Dg unge Hr. Karl saa frag,
Guld-Lerning saa monne de spille,
Den lange Sommerdag.

Men Esvensen har Evanelil daaret.

Hør nu, stolt Evanelille!
Hvad jeg vil sige dig!

